

V Bruseli 30. 6. 2016
COM(2016) 435 final

SPRÁVA KOMISIE RADE A EURÓPSKEMU PARLAMENTU

Zhrnutie ročných správ o realizácii operačných programov spolufinancovaných z Fondu európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby v roku 2014

Zhrnutie ročných správ o realizácii operačných programov spolufinancovaných z Fondu európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby v roku 2014

I. Úvod

Fond európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (ďalej len „FEAD“) bol zriadený nariadením (EÚ) č. 223/2014¹ s cieľom prispievať k zmierneniu najhorších foriem chudoby v EÚ, ako je bezdomovectvo, chudoba detí a potravinová deprivácia. V zmysle tohto nariadenia sa FEAD môže použiť na podporu najviac znevýhodnených skupín v spoločnosti, a to poskytovaním potravín, základného spotrebného tovaru ako oblečenia, obuvi a hygienických potrieb, alebo organizovaním činností, ktorých cieľom je sociálne začlenenie. FEAD sa môže použiť na financovanie zhromažďovania a distribúcie darovaných potravín ako opatrenie na boj proti plytvaniu potravinami.

Celková disponibilná suma finančných prostriedkov z FEAD je 3 813 miliónov EUR v aktuálnych cenách a pridelené prostriedky všetkým členským štátom sú uvedené v prílohe III k nariadeniu (EÚ) č. 223/2014.

V programovom období 2014 – 2020 sa FEAD realizuje vo všetkých členských štátoch EÚ. Vykonáva sa prostredníctvom **operačných programov** schválených Komisiou. Členské štáty sa môžu rozhodnúť ako čo najlepšie využiť finančné prostriedky, a to výberom prípravy operačného programu potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci (OP I) a/alebo operačného programu sociálneho začlenenia najodkázanejších osôb (OP II). Členské štáty majú voľnosť aj pri určovaní cieľových skupín, konkrétnych druhov poskytovanej podpory a geografického pokrytia svojich programov.

I keď **sociálne začlenenie najodkázanejších osôb** je ústredným prvkom OP II, je tiež nevyhnutnou súčasťou OP I. Poskytovanie materiálnej pomoci musí byť doplnené sprievodnými opatreniami zameranými na podporu sociálneho začlenenia konečných prijímateľov² (napr. odkázaním ich na príslušné služby, ponúknutím usmernenia k vyváženému stravovaniu a poskytnutím poradenstva pri hospodárení s finančnými prostriedkami). OP I tak reaguje na základné materiálne potreby najviac znevýhodnených osôb a pomáha im tiež urobiť krok k opätovnému začleneniu do spoločnosti.

Členské štáty pri realizovaní programov FEAD spolupracujú s **partnerskými organizáciami**. Tieto organizácie, ktorými môžu byť verejné subjekty alebo neziskové organizácie, poskytujú materiálnu pomoc (OP I) alebo pripravujú a zavádzajú opatrenia sociálneho začlenenia (OP II) opísané v programoch. Táto spolupráca znamená, že z fondu sa podporuje aj budovanie kapacít v partnerských organizáciách v oblasti sociálnej politiky.

V monitorovacích opatreniach fondu sa spresňuje, že členské štáty musia každý rok do 30. júna nasledujúceho kalendárneho roka poslať **Komisiu správu** o realizácii svojich programov³. Komisia

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 223/2014 z 11. marca 2014 o Fonde európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby (Ú. v. EÚ L 72, 12.3.2014, s. 1).

² Podľa článku 7 ods. 4 nariadenia (EÚ) č. 223/2014 sa sprievodné opatrenia nevyžadujú v prípadoch, keď sa potravinová a/alebo základná materiálna pomoc poskytuje iba najodkázanejším deťom v zariadeniach starostlivosti o deti alebo podobných zariadeniach.

³ Článok 13 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 223/2014.

posúdi správy o realizácii a v prípade potreby požiada príslušný členský štát o vykonanie zmien⁴. Komisia je tiež povinná včas predložiť Európskemu parlamentu a Rade **zhrnutie** správ predložených členskými štátmi⁵.

V tomto zhrnutí sú uvedené informácie obsiahnuté v správach o realizácii za rok 2014 v podobe, v akej ich schválila Komisia⁶. Zhrnutie poskytuje aj všeobecný prehľad o vývoji týkajúcom sa FEAD na úrovni EÚ a predstavuje informácie poskytnuté členskými štátmi v súlade so štruktúrou správ. Oznamované hodnoty spoločných ukazovateľov sa nachádzajú v prílohe.

II. Celkový vývoj

Nariadenie o FEAD bolo uverejnené v marci 2014. Rokovania medzi členskými štátmi a Komisiou týkajúce sa obsahu programov trvali väčšinu roka. Keďže počiatkový dátum oprávnenosti bol stanovený na 1. decembra 2013⁷, aktivity sa uskutočňovali už pred prijatím niektorých operačných programov.

Väčšina operačných programov bola Komisii predložená začiatkom septembra 2014. Spolu bolo do konca roka prijatých 25 programov, kým zostávajúce tri (DE, SE, UK) boli schválené začiatkom roka 2015. Po prijatí každého programu Komisia tiež uhradila príslušnému členskému štátu na predbežné financovanie 11 % z rozpočtu jeho programu. Umožnilo sa tým poskytnutie naliehavej pomoci najodkázanejším osobám.

Z výsledku programovania vyplynulo, že 24 členských štátov sa rozhodlo realizovať OP I, kým štyri sa rozhodli pre OP II. Konkrétne druhy pomoci sa členské štáty rozhodli poskytnúť takto:

Druh OP	Druh pomoci	Členské štáty
OP I	Potraviny	BG, EE, ES, FR, MT, PL, SI, FI, UK (9)
OP I	Základná materiálna pomoc ⁸	CY, AT (2)
OP I	Potravinová a základná materiálna pomoc	BE, CZ, IE, EL, HR, IT, LV, LT, LU, HU, PT, RO, SK (13)
OP II	Činnosti, ktorých cieľom je sociálne začlenenie	DK, DE, NL, SE (4)

III. Úroveň vykonávania operačných programov

V súlade s uvedeným vývojom väčšina členských štátov vo svojich správach uviedla, že v roku 2014 sa zamerali na prípravu svojich programov, konzultácie s príslušnými stranami a rokovania s Komisiou. Proces prípravy vykonávania programu zahŕňal aj určenie programových orgánov (riadiace a

⁴ Posledné správy členských štátov za rok 2014 mohla Komisia akceptovať 11. apríla 2016. Tým bolo potom určené načasovanie prijatia tejto správy Komisie.

⁵ Článok 13 ods. 9 nariadenia (EÚ) č. 223/2014.

⁶ V čase prípravy tohto zhrnutia ešte neposlalo svoju ročnú správu o realizácii Spojené kráľovstvo.

⁷ Článok 22 ods. 2 nariadenia (EÚ) č. 223/2014.

⁸ V článku 2 ods. 1 nariadenia (EÚ) č. 223/2014 sa „základná materiálna pomoc“ vymedzuje ako základný spotrebný tovar s obmedzenou hodnotou a na osobné použitie pre najodkázanejšie osoby, ako napríklad oblečenie, obuv, predmety hygieny, školský materiál a spacie vaky.

certifikačné orgány)⁹. Okrem toho niektoré členské štáty začali pracovať na svojich informačných systémoch a zorganizovali úvodné diskusie s príslušnými zainteresovanými stranami o charaktere pomoci, ktorá sa má poskytnúť z finančných prostriedkov FEAD.

Keďže výdavky v rámci FEAD sú oprávnené od 1. decembra 2013, zo správ vypracovaných viacerými členskými štátmi, ktoré vykonávajú OP I, vyplýva, že vykonávanie programov sa začalo v roku 2014 súčasne s prípravnými prácami. Preto majú oznámené spoločné ukazovatele vstupov, výstupov a výsledkov kladné hodnoty¹⁰.

Na operácie vyčlenilo výdavky spolu 13 členských štátov (BE, ES, FR, IT, CY, LV, LT, LU, NL, PL, PT, RO a SI). Na konci roka 2014 dosahovala celková suma viazaných výdavkov na operácie 330,7 milióna EUR. Osem členských štátov (BE, ES, FR, LT, PL, PT, RO a SI) začalo poskytovať pomoc už v roku 2014. Spolu sa vyplatilo 95,9 milióna EUR v piatich členských štátoch (BE, ES, FR, LT a RO) na operácie súvisiace s poskytovaním potravín. Pomoc v roku 2014 bola nakúpená aj v IT, ale jej distribúcia sa začala až v roku 2015.

Včasný dátum oprávnenosti výdavkov a vysoká úroveň predbežného financovania stanovené v nariadení o FEAD umožnili týmto ôsmim členským štátom veľmi rýchlo dosiahnuť výsledky. Faktorom, ktorý prispel k včasnému začatiu programov, boli aj predchádzajúce skúsenosti členských štátov s programom distribúcie potravín pre najodkázanejšie osoby realizovaným do roku 2013.

Uvedených osem štátov **v roku 2014 distribuovalo spolu 228 707 ton potravín**, pričom RO predstavovalo 42,3 %, FR 28,8 % a ES 21,3 % z tohto distribuovaného množstva. Ukazovatele výstupu ukazujú, že výber distribuovaných výrobkov sa medzi jednotlivými členskými štátmi líšil: kým niektoré sa zamerali na malé množstvo skupín výrobkov, iné zvolili širší sortiment potravín. FR bolo jediným členským štátom, ktorý distribuoval výrobky zo všetkých siedmich kategórií, na ktoré sa vzťahujú spoločné ukazovatele FEAD. Všetkých osem členských štátov distribuovalo potraviny vo forme balíčkov, pričom dva (BE a ES) poskytovali konečným prijímateľom aj varené jedlá.

Príklady obsahu potravinového balíčka:

BE: polotučné mlieko, konzervovaný losos, filety z makrely v paradajkovej omáčke, hovädzie mäso, makaróny, zemiakové vločky, lúpané paradajky, hrach a mrkva, huby, zmes ovocia v miernom sirupe, arašidový olej, džem, raňajkové cereálie, vanilkový puding v prášku.

ES: potraviny pre dospelých – 2 kg ryže, 2 kg šošovice, 2 l mlieka, 1 kg cestovín, 800 g škatuľa sušenok, 780 g konzerva zelenej fazuľky, 500 g konzerva konzervovaných vyprážených paradajok; detské potraviny – 4 konzervy následnej dojčenskej mliečnej výživy (800 g), zavárané detské potraviny (8 balení po 250 g).

RO: 3 kg múky, 3 kg kukuričnej múky, cestoviny, 2 litre oleja, 2 kg cukru, 12 kusov konzervovaného mäsa.

⁹ Článok 31 nariadenia (EÚ) č. 223/2014.

¹⁰ Ako je uvedené v prílohe k delegovanému nariadeniu Komisie (EÚ) č. 1255/2014 zo 17. júla 2014, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 223/2014 z 11. marca 2014 o Fonde európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby prostredníctvom stanovenia obsahu ročných a záverečných správ o realizácii programov vrátane zoznamu spoločných ukazovateľov (Ú. v. EÚ L 337, 25.11.2014, s. 46).

Vo väčšine členských štátov je nákup pomoci organizovaný centrálna a pomoc potom distribuujú partnerské organizácie. Keďže nákup sa musí uskutočniť na základe pravidiel o verejnom obstarávaní, na zabezpečenie pravidelnej distribúcie podpory bude nevyhnutné, aby vnútroštátne orgány boli schopné rýchlo a účinne organizovať postupy verejného obstarávania.

Podľa odhadu malo v roku 2014 prospech z pomoci FEAD spolu 10 964 726 osôb, z toho 5 612 926 žien. Odhaduje sa, že približne štvrtina prijímateľov (3 092 695 osôb) boli deti vo veku 15 rokov alebo menej a 1 220 615 osôb bolo vo veku 65 rokov alebo viac. Medzi prijímateľmi bolo približne 621 979 ľudí so zdravotným postihnutím, 719 708 migrantov, ľudí s cudzím pôvodom (vrátane utečencov), príslušníkov menšín a 69 451 bezdomovcov.

Počet ľudí podporovaných z FEAD v roku 2014 už výrazne prevyšuje pôvodnú prognózu. V posúdení vplyvu návrhu nariadenia o FEAD¹¹ sa odhadovalo, že fond by mohol podporiť 1,96 milióna až 2,13 milióna ľudí ročne. Je potrebné poznamenať, že v súlade s požiadavkami delegovaného nariadenia (EÚ) č. 1255/2014 sú hodnoty oznámených spoločných ukazovateľov o počte ľudí, ktorí dostávali podporu z fondu FEAD, založené na odhadoch poskytnutých partnerskými organizáciami.

Členské štáty uvádzajú, že spolu s distribúciou potravín poskytovali širokú škálu sprievodných opatrení. Medzi ne patrili:

- poradenstvo týkajúce sa prípravy a skladovania potravín, poradenstvo v oblasti osobnej hygieny (LT),
- odkázanie na príslušné sociálne služby (BE a FR),
- individuálne poradenstvo a semináre o dostupných programoch pre konečných prijímateľov zameraných na zdravý životný štýl a zvládanie stresu (SI),
- psychologická a terapeutická podpora, kurzy varenia, vzdelávanie o výžive, riešenie problému plytvania potravinami a hospodárenia s rozpočtom domácnosti (PL).

Sprievodné opatrenia sú neoddeliteľnou súčasťou realizácie OP I, a preto Komisia očakáva od všetkých členských štátov, že vo svojich správach za rok 2015 poskytnú podrobné informácie o prijatých opatreniach.

Zo správ poskytnutých členskými štátmi, ktoré si vybrali OP II, vyplýva, že ich realizácia bola v roku 2014 len čiastočná. Je to aj z dôvodu pomerne neskorého schválenia programov v DE a SE (až v roku 2015).

IV. Horizontálne princípy

- Koordinácia s ESF a inými relevantnými politikami EÚ¹²

Otázka koordinácie medzi pomocou poskytovanou prostredníctvom FEAD a prostredníctvom ESF bola predmetom úvah už v štádiu prípravy programu. Každý členský štát musel vo svojom programe stručne opísať, ako navrhuje zabezpečiť účinnú koordináciu. Kým niektoré členské štáty sa zamerali na

¹¹ SWD(2012) 350 final.

¹² Článok 5 ods. 6 nariadenia (EÚ) č. 223/2014.

zabránenie dvojitému financovaniu, iné idú ešte ďalej a skúmajú potenciál doplnkových činností. Komisia to veľmi víta.

Vo všeobecnosti existuje jasné vymedzenie hraníc medzi činnosťami oprávnenými na financovanie v rámci každého fondu (LT a AT). Okrem toho členské štáty vyvinuli rôzne mechanizmy koordinácie, napr. systémy spoločného riadenia a kontroly oboch fondov, spoločné výberové komisie pre projekty (LU) a poradné skupiny, ktoré navrhujú spôsoby, akými by prijímateľovia mohli spolupracovať (PL). V ES budú koneční prijímateľovia programov FEAD nabádaní, aby sa zúčastnili na opatreniach podporovaných z ESF, ktorých cieľom je sociálne začlenenie.

- Rodová rovnosť, začlenenie z hľadiska rodovej rovnosti a zabránenie diskriminácii¹³

Väčšina členských štátov informuje, ako začlenili rodovú rovnosť a nediskrimináciu do vykonávacích pravidiel programov. Vo väčšine prípadov sa najodkázanejšie osoby určujú na základe ekonomických kritérií, čo zabraňuje diskriminácii pri prístupe k pomoci na základe pohlavia, pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia alebo sexuálnej orientácie. Niektoré členské štáty (BG a MT) zaraďujú pri poskytovaní pomoci aj sociálne kritériá (napr. rodiny s deťmi a osamelí rodičia). Okrem toho krajiny navrhli svoju podporu tak, aby spĺňala potreby rozličných skupín najodkázanejších osôb (AT ponúka výber školských tašiek pre chlapcov aj dievčatá). Proces výberu operácií v CZ a PT je osobitne navrhnutý tak, aby sa zabezpečila rodová rovnosť a nediskriminácia. A napokon významnú úlohu pri zaručovaní rodovej rovnosti a nediskriminácie pri poskytovaní pomoci zohrávajú partnerské organizácie. V LV môžu partnerské organizácie poskytovať potravinovú a základnú materiálnu pomoc v mieste bydliska, ak prijímateľa požaduje takúto službu.

- Klimatické a environmentálne aspekty s cieľom obmedziť plytvanie potravinami¹⁴

Medzi kritériá, ktoré členské štáty používali na výber potravinových výrobkov, patrí ich trvanlivosť, ľahké uchovávanie a dlhá doba použiteľnosti, pričom cieľom je znížiť plytvanie potravinami. V LU sa uskutočňujú tiež kampane na zvýšenie informovanosti v predajniach potravín s cieľom podporovať darcovstvo. PL podporuje nákup potravín balených v ekologickom papieri, pretože je to rýchlo biologicky rozložiteľný a recyklovateľný materiál. Podobne program distribúcie v RO podporuje zníženie spotreby papiera a opätovné používanie materiálov.

- Príspevok k vyváženému stravovaniu najodkázanejších osôb¹⁵

Členské štáty začlenili do špecifikácií nákupu potravín požiadavky na zdravie a bezpečnosť potravín. Výber potravinových výrobkov na distribúciu konzultovali s partnerskými organizáciami, sociálnymi partnermi, príslušnými orgánmi a odborníkmi. BE aktualizovalo svoj zoznam výrobkov po porade so zdravotníckymi odborníkmi. LU zriadilo platformu, na ktorej možno s partnerskými organizáciami diskutovať o otázkach týkajúcich sa výživy, bezpečnosti potravín, rovnosti a nediskriminácie. IT prispôbilo zoznam potravinových výrobkov regionálnemu stravovaniu, zatiaľ čo ES vypracovalo zoznam potravinovej pomoci s ohľadom na vnútroštátnu stratégiu v oblasti výživy, telesnej aktivity a prevencie obezity. Vo FR postup obstarávania zahŕňa ochutnávacie skúšky určitých výrobkov, s cieľom

¹³ Článok 5 ods. 11 nariadenia (EÚ) č. 223/2014.

¹⁴ Článok 5 ods. 13 nariadenia (EÚ) č. 223/2014.

¹⁵ Článok 5 ods. 13 nariadenia (EÚ) č. 223/2014.

zabezpečiť, aby kvalita spĺňala požadované normy pre distribúciu. Jedným z kritérií používaných v BG pri výbere vývarovní pre chudobných na účasť v programe je ich schopnosť splniť požiadavky na bezpečnosť potravín a prispieť k vyváženému stravovaniu konečných prijímateľov.

V priebehu programového obdobia bude potrebné, aby členské štáty a Komisia zvažili možnosť využitia FEAD na financovanie poskytovania čerstvých potravín najodkázanejším osobám a posúdili potenciálnu kapacitu fondu na tento účel.

V. Záver

Programy FEAD boli vytvorené na splnenie osobitného cieľa zmiernenia najhorších foriem chudoby v rámci podpory, ktorá môže byť z fondu poskytovaná. Cieľom programov je zamerať sa na skupiny ľudí, ktoré sú najťažšie dostupné, a poskytnúť im okamžitú pomoc. Na druhej strane aspekt sociálneho začlenenia programov pomáha integrovať znevýhodnené osoby do spoločnosti. Tieto vlastnosti programov FEAD vyzdvihujú aj osobitný význam fondu – poskytuje špecializovanú podporu skupine osôb, ktoré nemusia mať možnosť priameho prístupu k iným nástrojom financovania EÚ, napr. európskym štrukturálnym a investičným fondom (EŠIF), a ich využívania.

Ukazovatele výstupov FEAD dokazujú, že už v roku 2014 získalo podporu prostredníctvom FEAD veľa ľudí. Zároveň skromný rozpočet FEAD v porovnaní s vysokým počtom ľudí v EÚ ohrozených chudobou (122,3 milióna ľudí v roku 2014¹⁶) znamená, že jeho príspevok k celkovému úsiliu o zníženie chudoby v EÚ je obmedzený. Preto je dôležitá komplementarita s inými nástrojmi a opatreniami na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni.

Predpokladá sa, že zo správ za rok 2015 sa zistí viac o programoch FEAD, ktoré sa začínajú realizovať v čoraz väčšom počte členských štátov. Prejaví sa to aj pri predkladaní žiadostí o úhradu zaslaných Komisii a pri realizácii OP II. Cieľom Komisie bude zabezpečiť, aby správy za rok 2015 obsahovali komplexné a primerané informácie o tom, ako sa programy FEAD realizovali vo všetkých členských štátoch. Toto je nevyhnutné na získanie presného prehľadu o realizácii fondu na úrovni EÚ.

Fond FEAD bol vždy koncipovaný ako nástroj s jednoduchým systémom riadenia, ktorý je schopný riešiť sociálnu núdzu. Z tohto dôvodu boli pravidlá využívania finančných prostriedkov z FEAD zjednodušené v porovnaní s pravidlami pre európske štrukturálne a investičné fondy. Úspech opatrení FEAD bude závisieť od toho, či členské štáty zachovávajú jednoduché vykonávacie ustanovenia počas programového obdobia a nezavedú administratívne zaťaženie presahujúce požiadavky legislatívneho rámca FEAD.

¹⁶ Zdroj údajov: Eurostat.